

Zoals bekend is 1998 het jaar van de huismus. Kranten, radio en TV hebben ons geholpen de huismus onder de aandacht van het grote publiek te brengen. De boodschap van de dreigende achteruitgang van de mussenstand en de vraag wat daar de oorzaak van zou kunnen zijn, heeft heel wat pennen en tongen in beweging gebracht.

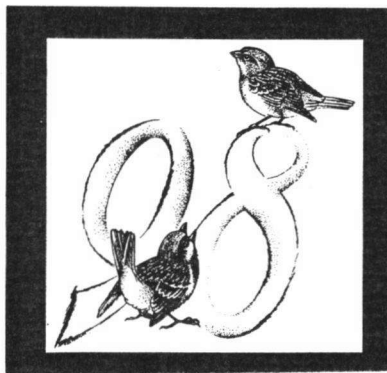
Guus van der Poel

Musarme gebieden in Gooi en Vechtstreek in onderzoek

In totaal 66 mensen stuurden mij een brief of briefkaart of grepen de telefoon om hun bezorgdheid te uiten. Een grote meerderheid (59 reacties) liet dat vergezeld gaan van een schatting van de talrijkheid van de mus in de directe woonomgeving. De schattingen liepen uiteen van zeer talrijk (30 mussen of meer) tot volledige afwezigheid. Deze laatste categorie was alarmerend groot (27 reacties).

Met name in de grotere stedelijke gebieden van het Gooi geeft iets meer dan de helft van de mensen (Naarden-Bussum 8 van 15 reacties; Hilversum 10 van 18 reacties) aan dat de huismus totaal afwezig is in de directe omgeving van het woonhuis. In de kleinere gemeenten buiten de stedelijke agglomeraties in de Gooi en Vechtstreek is dit slechts in 7 van de 28 reacties het geval.

De cruciale vraag is natuurlijk wel hoe betrouwbaar deze schattingen zijn. Daar kan ik gelukkig wel iets van zeggen. Alle 66 mensen die de moeite hadden genomen om te reageren op de persberichten, kregen van mij het verzoek om mee te doen aan het lopende mussenonderzoek. Dit verzoek ging vergezeld van een handleiding en

een telformulier. Vierentwintig mensen stuurden hun telformulier ingevuld terug, nadat ze 14 dagen lang op een vast tijdstip gemengd graan gestrooid hadden en de mussen die daar op afkwamen hadden geteld. Zestien van deze 24 bleken vooraf een schatting over het aantal mussen in hun woonomgeving te hebben afgegeven. Zeven van deze 16 telden een maximum van 6 of meer mussen. Hun schattingen vooraf waren behoorlijk nauwkeurig: gemiddeld telden ze 19.6 mussen terwijl ze gemiddeld 23.3 mussen hadden geschat. Acht mensen hadden vooraf beweerd dat er geen mussen (meer) rond hun huis zaten. Vier van deze 8 kregen echter (tot hun eigen verrassing) regelmatig bezoek van mussen en telden maximale aantallen van res-

pectievelijk 6, 8 10 en 13 mussen. De 4 anderen bevestigden met hun telformulier de totale afwezigheid van de huismus rondom hun huis: 14 dagen voer strooien trok wel vogels aan (o.a. Turkse tortels, merels en vinkachtigen), maar geen huismussen.

Ik concludeer dat de vaak gehoorde bewering "In mijn wijk/tuin komen geen mussen (meer) voor" met de nodige argwaan moet worden bekeken. In de helft van de gevallen blijken er wel degelijk een redelijk aantal mussen in de omgeving aanwezig te zijn, mits men gebruik maakt van de juiste lokmiddelen en observatiemethode. Deze conclusie heeft tot gevolg gehad dat ik afgezien heb van het intekenen van de geschatte aantallen op de kaart van met name Hilversum en Naarden-

Huismus

Bussum, gemeenten die gezien het aantal reacties (zie tabel 1) als eerste daarvoor in aanmerking gekomen zouden zijn.

Tabel 1 Verdeling van de reacties op de uitverkiezing van de huismus als vogel van het jaar over de gemeenten van Gooi en Vechtstreek.

Gemeente	Aantal reacties	Beweerd afwezig
Ankeveen	1	0
Baarn	2	0
Blaricum	2	1
Bussum	14	7
Eemnes	2	1
Hilversum	18	10
Huizen	5	1
Laren	2	1
Loenen a/d Vecht	2	0
Loosdrecht	1	1
Muiden	3	1
Naarden	1	1
Nederhorst den Berg	1	0
Nigtevecht	1	0
Soest	1	0
Weesp	5	0
Buiten Gooi en Vechtstreek	4	3

Zeldzaam

De 24 ingestuurde tel-formulieren vormen een nieuwe, onafhankelijke steekproef ten opzichte van de 18 trouwe deelnemers aan het mussen-onderzoek, die dit voorjaar al weer voor de derde keer hun tellingen hebben verricht. Zoals eerder gemeld (zie Korhaan van maart j.l.) gaven de resultaten van de tellingen van vorig jaar tot verrassing van vele deskundigen aan dat de huismus in de omgeving van oudere huizen een tamelijk zeldzame verschijning geworden is. Ik was daarom buitengewoon benieuwd of deze nieuwe, iets grotere steekproef een zelfde beeld zou opleveren. Ik heb daarom het aantal getelde mussen tegen het bouwjaar van het huis in een grafiek uitgezet (zie fig.1). Tot mijn grote vreugde verscheen er een positief verband. Een regressie-analyse (een statistische truc om te kijken of er

aan een geobserveerd verband waarde gehecht kan worden of dat het waarschijnlijker is dat het verband toevallig tot stand is gekomen) toonde aan dat het positieve verband tussen het aantal mussen en het bouwjaar statistisch significant is. Met andere woorden: hoe ouder het huis, hoe groter de kans dat je er geen mussen tegen zal komen.

De grafiek laat ook zien dat er sprake is van een statistisch verband, d.w.z. het is geen wet van Meden en Perzen. Er is een oud huis bij met veel mussen en er is ook een jong huis zonder mussen in de buurt. Samenvattend: de nieuwe, onafhankelijke steekproef van 24 tellers levert eenzelfde beeld als de eerdere steekproef van 18 tellers en versterkt de eerder getrokken conclusie dat in de oudere stadswijken de huismus praktisch verdwenen is, terwijl in de nieuwere stadswijken en de kleinere, meer landelijk gelegen gemeenten de huismus nog

ouderwetse, hoge dichtheden kan bereiken.

De vraag is: wat is daarvan de oorzaak? Hier betreden we bij gebrek aan nader onderzoek een enigszins speculatief terrein. Mijn idee is dat het niet te maken heeft met de aan- of afwezigheid van nestgelegenheid. De meeste bewoners van oude huizen zonder mussen delen mee dat er voorheen wel veel mussen waren maar dat ze in een aantal jaren sterk achteruit zijn gegaan. Het wil er bij mij niet in dat de eigenaren van al deze huizen maatregelen hebben getroffen (isolatie e.d.) waardoor mussen er niet meer tot broeden kunnen komen. Je zou dat juist eerder verwachten bij modernere huizen. We moeten daarbij bedenken dat de mus weliswaar een standvogel is, maar toch al gauw een actieradius heeft van enkele honderden meters. We praten dus niet over isolatiemaatregelen van een enkel huis, maar eerder van hele wijken.

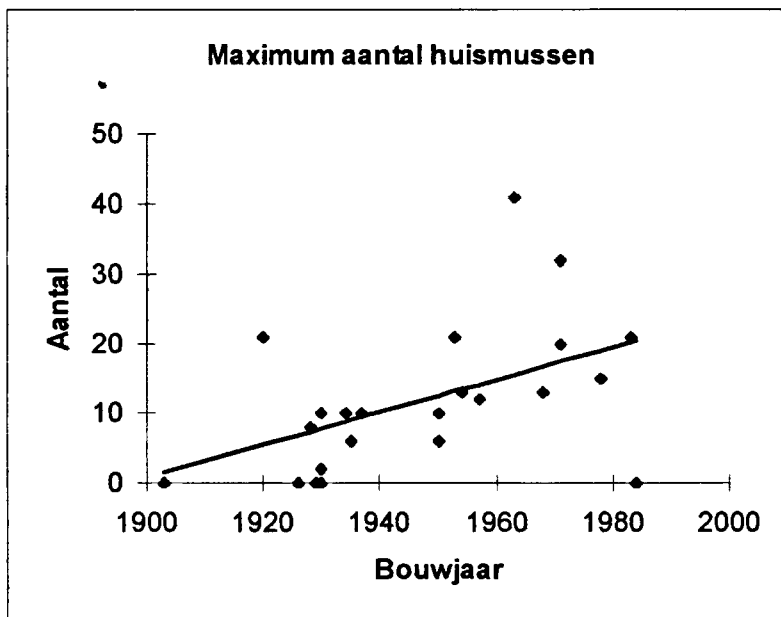

Fig. 1 De relatie tussen het maximum aantal huismussen, geteld op een voerplek in een 14-daagse periode in het voorjaar van 1998, en het bouwjaar van het woonhuis bij de voerplek. De coëfficiënt van de regressielijn ($r^2 = 0.24$) is significant ($p < 0.02$).

Predatie

De relatief geringe dichtheid van mussen in oudere wijken wordt mijns inziens ook niet veroorzaakt door een hogere predatiedruk in die wijken. Veel genoemd in dit verband worden eksters en kauwen, die het gemunt zouden hebben op eieren, jongen en zelfs de volwassen vogels. Katten hebben eveneens een slechte reputatie, vooral ten opzichte van jonge en volwassen vogels. Natuurlijk valt er wel eens een slachtoffer door toedoen van eksters, kauwen en katten. Daar gaat het niet om. Van wezenlijk belang is of wij ze in staat achten tot een systematische uitroeijing van hun prooidieren, en als dat zo is waarom dat dan alleen in oudere wijken optreedt. In ieder geval zijn de dichtheden van deze predators in nieuwe wijken niet zo veel lager dat dat een redelijke verklaringsgrond oplevert. Eerder is het tegendeel het geval.

In mijn ogen is de meest plausibele verklaring de volgende. Ik veronderstel dat de voedselsituatie van huismussen in onze stedelijke omgeving ondanks dat we veel eetbare waar laten slingeren en de vogels ook gericht bijvoeren, onvoldoende is, met name voor de nestjongen en de pas uitgevlogen dieren, die zoals bekend (Van der Plas-Haarsma, 1980) voornamelijk met insecten worden gevoerd. De mus is daarvoor (wellicht zelfs in toenemende mate) afhankelijk van de nabijheid van het voedselrijke platteland. Vanwege de enorme bouwactiviteiten, die de laatste 25 jaar hebben plaats gehad, zijn vooral de oude kernen van de grotere stadsagglomeraties te ver verwijderd geraakt van het agrarische gebeuren. Zij zijn als het ware ingekapseld door een schil van nieuwbouwwoningen,

die als "buitenwijken" vanuit mussenoogpunt relatief gunstig t.o.v. het platteland zijn gelegen.

Het is vanuit deze optiek niet meer dan logisch dat huismussen nieuwbouw prefereren boven voormalige woongebieden in de centra van de grotere steden.

Literatuur

Moniek van der Plas-Haarsma: De Huismus. Uitgeverij Het Spectrum (1980)

Guus van der Poel: De huismus vogel van het jaar: reacties op een persbericht. Korhaan 32 (1), 8-9 (1998)

Guus van der Poel: Hoe doet de huismus het in het Gooi en omstreken? Korhaan 32 (1), 9-10 (1998)